

CZU 78.038.6

781.61

DOI: <https://doi.org/10.55383/digimuz2023.21>

UNGUR MARIAN⁴⁹

lector universitar, doctorand,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,
Chișinău, Republica Moldova
ORCID ID 0009-0003-5158-8561

NEW CLASSICAL — UN TREND AL INDUSTRIEI MUZICAL-CULTURALE

NEW CLASSICAL — A TREND OF THE MUSICAL-CULTURAL INDUSTRY

Mediul sonor modern este caracterizat de diversitatea stilistică. Articolul pune în discuție câteva aspecte ale fenomenului muzical contemporan *New Classical* sau *New Classics* care se descifrează ca muzică clasică „accesibilă”, reflectând un anumit trend în domeniul consumului muzical. Autorul abordează fenomenul vizat din perspectivă postmodernistă, considerându-l o manifestare a unor tendințe postmoderne și, în același timp, un semn de transformare a industriei muzicale moderne în direcția apropierii muzicii clasice de ascultători — consumatori de produse muzicale. Activitatea muzicianului japonez Nobuo Uematsu și în special al compozitorului galez Karl Jenkins a fost aleasă drept studiu de caz.

Cuvinte-cheie: New Classical, Classic FM, crossover, Nobuo Uematsu, Karl Jenkins, The Armed Man, Stabat Mater

The modern sound environment is characterized by stylistic diversity. The article discusses some aspects of the current musical phenomenon *New Classical* or *New Classics* which is deciphered as "accessible" classical music, reflecting a certain trend in the field of music consumption. The author approaches the phenomenon in question from a postmodernist perspective, considering it a manifestation of certain postmodern tendencies and, at the same time, a sign of the transformation of the modern music industry in the direction of bringing classical music closer to listeners — consumers of musical products. The activity of the Japanese musician Nobuo Uematsu and especially of the Welsh composer Karl Jenkins was chosen as a case study.

Keywords: New Classical, Classic FM, crossover, Nobuo Uematsu, Karl Jenkins, The Armed Man, Stabat Mater

Introducere. În prezent, stilurile muzicale sunt adesea influențate de mai multe impulsuri culturale, în multe cazuri compozitorii aleg în mod intenționat să combine elemente de gen preexistente ușor de recunoscut, ceea ce a devenit o practică tipică pentru epoca post-modernă și era Internetului. Explorarea unui spectru larg de fenomene intitulate „Crossover” se argumentează deseori reieșind din diferitele tipuri de motivații de fundal, cum ar fi preocupările de marketing ale posturilor de radio comerciale, caselor de discuri sau tendințele spre experimentare ale muzicienilor, etc. Identificarea și examinarea acestor manifestări muzicale pot duce la evidențierea și conștientizarea orientărilor culturale actuale în domeniul muzicii moderne contribuind astfel la sistematizarea unor piese extrem de diferite etichetate

⁴⁹ marianungur@gmail.com

de criticii de artă muzicală contemporană drept Crossover. Curentul „crossing over”, adică „trecând peste” sau „trecerea peste” în traducere literală, a implicat multe genuri, stiluri, epoci și lucrări celebre ale repertoriului de muzică academică, clasică, oferind publicului meloman unele adaptări Crossover de succes la nivel internațional (informații succinte despre acest gen pot fi găsite on-line, de ex. [1]).

Proiectele și practicile de succes în genul Crossover, precum și unele metode populare de lucru cu materialul muzical merită o discuție serioasă în perspectiva aplicării practice în compoziția autorului, mai ales ținând cont de faptul că acest gen muzical nou nu a primit încă o abordare adecvată în literatura de specialitate de limbă română. Pentru o definiție mai corectă și mai *adecvată* a aspectelor legate cu fenomenul internațional Crossover, propunem spre analiză opiniile cercetătorilor și criticilor muzicali exprimate în literatura de limba engleză.

Programele de *New Classical* repertoriu ale posturilor de radio comercial. Prezența mai multor manifestări artistice la nivel internațional atestă tendințe de răspândire a fenomenului *New Classical*. Astfel, succesul francizei postului de radio comercial Classic FM (Radio Klassik în Germania, Radio Klassik Stephansdom în Austria, Klasszik Rádió în Ungaria etc.), precum și introducerea unui curent nou *New Classical* în programele muzicale indică faptul că un nou tip de muzică clasică ia avânt în paralel cu percepția schimbării rapide a comprehensiunii noțiunii de muzică clasică, de către publicul larg.

„[Classic FM] a modificat percepția muzicii clasice, făcându-l un gen muzical ca oricare altul, unul care permite consumatorului să-l asculte cu sau fără a avea nevoie de expertiză în acest domeniu. Classic FM a realizat acest scop prin implementarea practicii sale de afaceri pe stațiile de radio pop” — a constatat M. Carboni, un cercetător al business-ului muzical [2, p. 30] (traducerea citatelor aparține autorului articolului — U. M.).

Mai multe posturi de radio tradiționale de muzică clasică difuzează, de obicei, o mare varietate de lucrări din repertoriul de muzică occidentală (de la Evul Mediu până la compozitorii de muzică contemporană), indiferent de orchestrația, durata, starea emotivă, stilul sau complexitatea lucrărilor. Receptarea ideală a muzicii din acest repertoriu, care este adesea plină de schimbări dramatice bruște în dinamică, dispoziție și caracter, precum și în structurarea frazelor, necesită un grad mai mare de atenție activă, altfel, ascultarea acestora pe fundalul altor activități (cum ar fi conducerea automobilului, vorbitul, munca etc.) distrage atenția și poate deveni chiar deranjantă.

În schimb, posturile de radio comerciale *New Classical* intenționează să reducă impulsurile surprinzătoare care distrag atenția, păstrând în același timp sonoritatea în general „clasică” prin selectarea lucrărilor melodice, mai puțin variate în dinamică, mai simple pe plan structural, mai scurte, care se bazează în mare parte pe instrumente acustice (de obicei simfonice, ocazional camerale sau solo). De asemenea, accentul este pus de obicei pe hit-uri clasice (lucrări simfonice cu melodii de mare popularitate), pe implicarea ascultătorului în rafinarea lucrărilor difuzate (inclusiv topurile Top-10: ascultătorii pot vota pentru piesele lor preferate) și pe sortarea lucrărilor după starea generală de spirit corelată cu diferite perioade de timp ale zilei, așa cum este obișnuit în programarea muzicală a posturilor de radio pop comerciale. Fragmente de muzică de popularitate din filme (în mare parte titluri principale) și unele instrumente pop relaxante, cu sunet moale, pot fi, de asemenea, găsite în listele lor de difuzare [3, p. 52]. Genul *New Classics* sau *New Classical* este adesea tratat ca

un sub-gen al *New Age* și, ca atare, este de obicei asociat cu relaxarea fiind uneori menționat ca un amestec de muzică clasică și lounge.

O figură iconică pentru sociologia muzicii, muzicologul german Teodor Adorno, al cărui nume este indispensabil oricărei lucrări sociologice din acest domeniu de cercetare, separă conceptele de muzică serioasă și ușoară. T. Adorno îl evidențiază pe ascultătorul „care se distrează” și notează că pentru acest tip, muzica clasică nu este un câmp semantic, ci o sursă de iritare. Muzica lui preferată — așa-numita muzică ușoară — este concepută pentru a oferi practici de relaxare, nefiind supusă analizei cu ajutorul categoriilor estetice și poate fi evaluată numai ca produs, doar din punctul de vedere al popularității și al cererii sale. Sociologul observă că industria culturii este concepută pentru tipul de ascultător „care se distrează”, pentru că din punct de vedere cantitativ este cel mai semnificativ dintre toate tipurile de public [4].

Astfel, formarea curentului *New Classical* a fost influențată și de teoriile postmodernismului, și anume înțelegerea muzicii ca fenomen de consum cultural. Adică, „muzica clasică accesibilă” se înscrie perfect în tendințele postmoderne, printre care se numără de obicei pluralismul cultural, estomparea barierelor dintre stilurile „înalt” și „jos”, citarea sau referirea la muzică din mai multe tradiții și culturi (polistilistica muzicală), eclecticismul (colaj și bricolaj), etc.

Un caz aparte al New Classical — Nobuo Uematsu, compozitor de coloane sonore pentru jocuri video. Publicul larg (și mai tânăr) și publicul care tânjește după această „nouă muzică clasică” accesibilă poate fi grupul țintă al concertelor de muzică de film și jocuri video care se răspândesc rapid. Deoarece familiaritatea joacă un rol atât de important în conceptul domeniului, peste tot în lume, multe orchestre simfonice interpretează programe centrate în mod specific în jurul muzicii de film, cu sau fără proiecția de clipuri video ale filmelor originale. Pe măsură ce industria coloanei sonore a jocurilor video s-a dezvoltat în așa măsură încât înregistrarea pieselor orchestrale nu are de obicei bariere financiare, muzica pentru jocurile video este produsă în volum din ce în ce mai mare. În prezent, multe dintre aceste partituri sunt interpretate *live* în sălile de concert.

Jurnalistul Guy Dammann de la *The Guardian* relatează despre muzicianul japonez Nobuo Uematsu, care organizează în mod regulat concerte cu muzica sa, compusă pentru îndrăgitul joc video *Final Fantasy*, în timp ce criticul Dammann, scrie Classic FM, a deschis sondajul *Hall of Fame* pentru a include compozitori de coloane sonore de jocuri video, împreună cu marii maeștri clasici. Nobuo Uematsu a fost în Top 10 timp de trei ani. (În 2015 a fost pe locul 9, între *Concertul pentru clarinet* al lui Mozart și *Simfonia pastorală* de Beethoven.) După ce a ascultat un concert live de coloane sonore *Final Fantasy*, G. Dammann a notat critic: „[Coloanele sonore] nu sunt scrise pentru a fi punctul central al atenției jucătorului atât de mult încât să creeze o anumită atmosferă, să modifice ritmul și să consolideze profunzimea emoțională a personajelor. Într-un mediu de joc, Uematsu este în mod clar eficient în utilizarea muzicii pentru a mări lumea jocului. Dar lumea sălii de concert are cereri diferite, mai exigente” [5].

Experiența compozitorului Karl Jenkins în domeniul muzicii clasice „accesibile”. Din punct de vedere a sociologiei empirice, lumea compozitorilor de muzică contemporană a fost împărțită timp de mai multe decenii în două grupuri principale distincte: avangardiștii post-schoenbergieni care consideră că cea mai importantă este inovația și dezvoltarea

continuă a artei chiar și cu „prețul” pierderii publicului și cei care caută noi modalități de a se întoarce „înapoi la ascultător”, chiar dacă vor trebui să îmbrățișeze concepte precum retrospectiva și simplificarea. (În acest sens merită de menționat conceptele estetice de „Noua simplitate” versus „Noua complexitate” [6]).

Unul dintre cei mai de succes din acest al doilea grup este compozitorul galez Karl Jenkins. Potrivit unui sondaj recent, el este cel mai interpretat compozitor în viață din lume. Lucrările sale pentru orchestră simfonică și cor sunt interpretate în mod regulat în întreaga lume. Misa *The Armed Man: A Mass for Peace* a fost interpretată de peste 2750 de ori în 50 de țări de la prima lansare în 2001 [7].

„Cred că muzica mea are un mare succes, iar oamenilor, bănuiesc că li se pare cumva memorabilă, motiv pentru care atât de multe coruri au interpretat-o. Muzica în mod cert nu este atât de dificilă, dar este ceea ce vreau să scriu și ceea ce vreau să transmit. Vreau să spun că există muzică mult mai dificilă. Dacă ni se spune să fie simplu, nu cred că asta e motivul pentru care oamenii o preferă. Cred că o cântă pentru că le place și e relativ melodioasă. Sunt puternic convins că compozitorii ar trebui să comunice cu oamenii, și dacă nu reușesc — din punctul meu de vedere, nu văd nici un argument de a fi compozitor, dacă el nu scrie lucrări care sunt interpretate, auzite sau cântate. Mulți oameni scriu muzică în mod izolat, fără ca ea să fie interpretată sau auzită. Personal, nu aș scrie muzică dacă aceasta ar fi situația în care m-aș afla eu și, în multe privințe, nu cred că există vreun motiv de a scrie muzică dacă nu are public” — a mărturisit compozitorul [8].

Jenkins a fost instruit în spiritul muzicii clasice, cântând la oboi și instrumente cu clape. La începutul carierei sale a lucrat, de asemenea, cu grupuri de muzică de popularitate, cum ar fi propria sa trupă de jazz-rock *Nucleus* și trupa de fuziune progresivă *Soft Machine*” [7]. O perioadă lungă de timp a compus muzică pentru publicitate, dintre care o mare parte a primit premii prestigioase. În timpul acestor ani de compoziție media, a adunat experiență în combinarea diferitelor stiluri și tradiții, folosind, de asemenea, noile tehnologii, iar în 1995 a creat muzică pentru o reclamă a companiei Delta Airlines sub numele de proiect *Adiemus*, care i-a adus faima ca și compozitor.

Muzica *Adiemus* se caracterizează printr-un amestec de voce etnică, influențe clasice și track-uri de percuție, prin tehnici de producție de studio pop/new-age (înregistrarea multiplă a unei voci pentru a crea efectul unui sunet coral bogat, mixarea sample-urilor electronice de percuție cu un aranjament pentru corzi sau orchestră). Cu *Adiemus*, Jenkins a lansat șase albume de studio, între 1995 și 2013, iar bazându-se pe succesul proiectului, a revenit la compunerea muzicii de concert. Imaginea sa de compozitor de muzică clasică este întărită prin utilizarea orchestrei simfonice și a corului, precum și de textelor liturgice. Semnând contractul cu subdiviziunile de muzică clasică ale marilor case de discuri EMI, DECCA și Deutsche Grammophon, el a lansat CD-uri precum *Requiem*, *Stabat Mater*, *Quirk*, o colecție de concerte care include *La Folia*, *Stella Natalis* și *Gloria* [7].

Una dintre cele mai populare lucrări de muzică sacră semnate de compozitor este *Stabat Mater* (premiera a avut loc în 2008), fiind scrisă pe un text din secolul al XIII-lea — „Stabat mater dolorosa” — și se combină cu muzică într-o manieră neconvențională prin adăugarea unor moduri caracteristice pentru Orientul Mijlociu, precum și instrumente de suflat din această regiune — dudukul armean și instrumente de percuție ca darabuka, doholla sau riq. Lucrarea se concentrează asupra suferinței Mariei, Mama lui Hristos, în timpul

răstignirii sale. Dar compozitorul a vrut să extindă această idee prin includerea durerii în alte domenii, creând astfel un context global al suferinței mamelor. Referindu-se la conceptele de durere din culturile antice ale Țării Sfinte (Orientul Mijlociu) și a Babilonului (Irak), el creează rezonanțe moderne cu acestea. În plus, față de textul poemului original, Jenkins a stabilit șase texte suplimentare, inclusiv: „un aranjament coral al *Ave verum* și *And the Mother did weep*, cuprinzând o singură linie cântată în engleză, ebraică, latină, greacă și aramaică (limba comună din acea perioadă în Orientul Mijlociu); *Lamentare* de Carol Barratt, scrisă special pentru această lucrare; *Incantație*, semi-improvizată și cântată parțial în arabă; apoi două seturi ale textelor antice, revizuite în schema originală de rimă *Stabat Mater* de către poetul Graham Davies care este cântată atât în engleză, cât și în aramaică” [9].

Astfel, pentru Jenkins, utilizarea instrumentelor etnice în *Stabat Mater* sprijină principiul său de extindere a conceptului *Stabat Mater* din Evul Mediu Occidental la o idee inter-culturală de ordin global. „Am folosit mey-ul (ney-ul — U. M.), un instrument caracteristic zonei, care amintește imediat de Orientul Mijlociu și Țara Sfântă” — a precizat compozitorul [10]. Evocarea Orientului Mijlociu cu idei de instrumentație orchestrală reprezintă concentrarea lui Jenkins asupra comunicării cu publicul pe care o menționează în multe interviuri, asemănându-se în acest sens cu alți compozitori contemporani.

„Iată de ce nu sunt apreciat în cercurile academice restrânse: adică nu scriu muzică clasică modernă dificilă, care emite imediat un anumit respect. Mă bucur că sunt ceea ce sunt pentru că am un public destul de bun care se bucură de muzica mea, care arată că compozitorii pot comunica cu oamenii și să facă o conexiune emoțională care rezultă în unele contribuții spirituale în viața lor. E minunat dacă poți face asta” [10]. Conexiunea emoțională este cel mai sigur lucru pe care compozitorul îl poate construi cu ascultătorii săi. El menționează adesea în interviuri că primește multe scrisori și comentarii de la fani spunând că percep profunzimea și sensul real a muzicii sale și că au experiențe spirituale (uneori chiar care le schimbă viața) ascultându-l.

În ciuda popularității sale extraordinare, el comentează întotdeauna cu umilință propria sa creație, că nu o găsește nici pe departe la fel de importantă sau semnificativă pe termen lung ca muzica marilor maeștri precum Bach, Beethoven, Wagner, Strauss, Stravinsky sau Bartók. „Nu mă compar cu marii maeștri ai trecutului, cum ar fi Bach sau Beethoven. Tratez compoziția ca pe un proces intuitiv și scriu pentru a mă satisface, deși am spus asta, mă bazez pe pregătirea academică prin care am trecut ca student, armonia, contrapunctul, fuga, orchestrația, tot felul de lucruri. Apoi, conținutul melodic real este intuitiv, la fel este, să zicem, pentru Paul McCartney care scrie un cântec” — relatează compozitorul galez [11].

Acest concept de compunere a opusurilor este tipic pentru gândirea muzicală a lui Jenkins în multe dintre proiectele sale. Deja albumele sale *Adiemus* constau din compoziții de lungimea medie a unui cântec bazate de obicei pe nu mai mult de 3 idei muzicale principale organizate în structuri precum ABCABC sau ABABCAB. Aceste secțiuni A, B sau C nu sunt, totuși, modele strict de 4 sau 8 măsuri, ci adesea secțiuni mai lungi care trec prin numeroase tonalități în timp ce se dezvoltă o idee simplă de textură ritmică. De exemplu, *Sancta Mater*, a 5-a parte a lucrării sale *Stabat Mater* poartă, de asemenea, caracteristici de cântec pop pe plan stilistic, în timp ce sonoritatea sa este determinată de orchestra clasică și cor.

Concluzii.

1. Muzica curentului *New Classical* influențează percepțiile actuale ale societății asupra muzicii clasice. Fenomenul vizat poate fi abordat din perspectivele postmoderniste.
2. Diferite domenii muzicale se intersectează într-un Crossover în muzică precum și în înregistrările interpreților de acest gen. Compunerea lucrărilor muzicale cu elemente de stiluri, genuri și tradiții semnificativ diferite, fiind mixate în mod intenționat, au ca scop atragerea cercurilor largi, în masă.
3. Incluzând artiștii de Crossover și înregistrările în acest gen, în programele de concerte de tip *New Classical*, posturile de radio comerciale influențează percepția muzicii clasice de către publicul meloman, modelând tendințele actuale în schimbarea preferințelor auditive ale publicului clasic.
4. Experiența bogată a compozitorului Karl Jenkins în domeniul muzicii *New Classical* — diferite proiecte componistice, concertele și înregistrările muzicale realizate pe parcursul anilor 1970–2022, confirmă specificitatea materiei muzicale care necesită existența unui public (auditoriul de ascultători) deosebit.
5. Cunoașterea unor lucrări din portofoliul de creație al compozitorului galez K. Jenkins descoperă o perspectivă în scrierea muzicii noi accesibile Crossover, care extinde limitele consumului de muzică clasică.

Referințe bibliografice

1. JARVIS, N. (n.d.). *What is Classical Crossover?* [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: <http://www.classical-crossover.co.uk/help/utrophy-faq/142.html>
2. CARBONI, M. *Marketing Strategies in the UK Classical Music Business: An examination into changes in the classical music business since 1989*. Dusseldorf: LAP Lambert Academic Publishing, 2011.
3. BRANSTETTER, L. *Angels and Arctic Monkeys: A Study of Pop-Opera Crossover*. Masters Thesis. University of Cincinnati. 2009 [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=ucin1249493305
4. АДОРНО, Т. *Избранное. Социология музыки*. Москва-СПб.: Университетская книга, 1999.
5. DAMMANN, G. *Nobuo Uematsu: the video game composer shaking up classical music*. *The Guardian*. 2015, Aprilie 7 [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: <http://www.theguardian.com/music/shortcuts/2015/apr/07/nobuo-uematsu-video-game-composer-shaking-classical-music>
6. *Postmodernă, muzică*. În: *Dicționar de termeni muzicali*. București: Ed. Enciclopedică, 2010 [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/postmodern>
7. *Karl Jenkins: Biography* [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: https://www.boosey.com/pages/cr/composer/composer_main?composerid=2764&tttype=BIORAPHY
8. *Karl Jenkins on Karl Jenkins, Boosey and Hawkes documentary video*, 2005 [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: <https://www.boosey.com/podcast/Karl-Jenkins-on-Karl-Jenkins/12614>
9. JENKINS, Karl. *Stabat Mater: Composer's Notes* [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: <https://www.boosey.com/cr/music/Karl-Jenkins-Stabat-Mater/51749>
10. *Karl Jenkins Interview (2008) — part two* [online]. [citată 25.12.2022]. Disponibil: [http://www.bbc.co.uk/wales/music/Karl-Jenkins-interview-\(2008\)-part-two/sites/karl-jenkins/pages/interview_2008_02.shtml](http://www.bbc.co.uk/wales/music/Karl-Jenkins-interview-(2008)-part-two/sites/karl-jenkins/pages/interview_2008_02.shtml)
11. *Interview Karl Jenkins on being popular. Sinfini Music — Cutting Through Classical* [online]. [accesat 25.12.2015]. Disponibil: <https://inlnk.ru/AK16LP>